

מכוון כנגד ארץ ישראל

נתיבי עם סימנים

ק"נ-קנ"א

למדנו (תוספתא, ברכות ג', ט"ז): "היה עומד בחוץ לארץ יכוון את לבו כנגד ארץ ישראל... היה עומד בארץ ישראל יכוון את לבו כנגד ירושלים... העומדים בירושלים מתפללים כנגד בית המקדש." השולחן ערוך מורה: "אין פותחים פתח בית הכנסת אלא כנגד הצד שמתפללין בו באותה העיר, שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח, כדי שישתחוו מן הפתח נגד הארון, שהוא ברוח שמתפללין נגדו. ההגה מביא כי הזקנים יושבים פניהם כלפי העם ושאר העם כולם יושבים שורות שורות, פניהם כלפי הקודש ופני הזקנים.

נתיבי עם מביא את תשובתו של הרב המחבר לשואלים על אודות כיווני התפלה בבנין חדש, שנאלצו להרוס את הקיר המזרחי של בית כנסת (שהיה מכוון כלפי ארץ ישראל, העיר בה בנוי בית הכנסת הזה היא איסטנבול) והיו המתפללים כנגדו ונאלצו לקבוע היכל הקודש בקיר המערבי, שבו הפתח אל בית הכנסת. חכמי אותה עיר נחלקו בדעותיהם: להמשיך להתפלל לצד מזרח (הכיוון לארץ ישראל) או להתפלל לצד מערב, שהיכל שם, ובלבד שלא יהיו אחוריהם אל היכל ה'. הרב מצטט, בראשית תשובתו לשואלים, את ברכות ד"ל "ת"ר היה עומד בחוצה לארץ יכוון לבו נגד ארץ ישראל וכו' נמצא עומד במזרח פניו למערב, במערב פניו למזרח וכך נפסקה הלכה בהרמב"ם (פ"ה מה"ת ה"ג) ובטור ובשו"ע (סימן צ"ד, ה"ד בתפלתם של עוברי דרכים). בגמרא (ב"ב) ר' עקיבא שסבר דשכינה במערב ולצדו מתפללים ור' אבהו כוותיה סבירא ליה. ורבי יהושע בן לוי דסובר גם הוא דשכינה במערב. מכל מקום מצודד אצדודי לדרום מפני שמחכים ור' אושעיה ור' ישמעאל סברי מרנן דשכינה בכל מקום ויתפללו לכל רוח שירצו. ור' ששת כוותיהו ס"ל, חוץ מן המזרח, שלא יתפללו כנגדו מפני המינין. ור' חנינא סובר שיתפללו דוקא לצד ארץ ישראל. וממשיך בשקלא וטריא, המישבת כמה אמרות בנדון, בהביאה גרסת שונות כלפי האילוצים של פניות לרוחות אחרות. בכלם מתבקשים לצודד למזרח, דהיינו לפנות פניו למזרח וגופו פונה לרוח הנבחרה. וחובה להימנע מלהפנות אחוריו אל היכל. המתפלל בחוץ לארץ צריך שיפנה פניו כלפי ארץ ישראל. ישנן נסיבות שאינן מאפשרות בשום פנים להעמיד הארון בכותל המזרחי ומוכרחים להעמידו בצפוני או הדרומי. הקהל

יתפלל למזרח שהוא נגד ארץ ישראל או כלפי ארון הקודש? המענה הוא ---למזרח
ואם מתעורר הספק צריך לשקול שלתפלל כנגד ארץ ישראל דינא דתלמודא ואלו
להתפלל כנגד הארון אין לו זכר בתלמוד דידן כי אם בתוספתא. והמסקנה כי לא
מזרח ולא מערב אפשריים אזי הפניה היא לדרום בעיקרון וקצת יהפכו פניהם
למזרח שהוא לצד ארץ ישראל. בסכום מסיים המחבר : כן עמ"א דבר.

נזכיר כאן שיש מהמתפללים המתכנסים לחבורות תחת כנפי הטלית של איזה זקן
או לא, בעת ברכת כוהנים. מלבד שיש חולקים עקרונית על מנהג זה, (כמו הרב
אברהם יוסף שליט"א ועוד) באים אחדים מן הקבוצה המתכנסת להפנות גבם
לכיוון הכהנים נושאי הכפיים וכדי בזיון וקצף. להפנות גב למי שמברך אותך!!!

יש להתמיד בעיקרון שאין נוהגים בקלות ראש בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כמו
שמביא השולחן ערוך ומחזיק נתיבי עם בדעה זו שאסור להקל עם אורחים ובאי
מסבות שונות, שמשכירים להם את בית הכנסת בלי להסביר לחסרי הדעת מה
הם ההגבלות של שהות בבית כנסת. והרבה פעמים לא מקפידים גם על איסור
קפנדריה, שרבים וטובים נכשלים בכך, בעיקר בבתי כנסת גדולים עם סניפים
להיכל המרכזי.

על ההגדרה של קלות ראש, יש לפתוח "ולעיין" בטור " החמישי" שיש בו הלכות
"רוח ההלכה". וד"ל.

ובא לציון גואל. ואכמ"ל.

אהוד